

Масару Ибука - „Всичко се решава преди детската градина“

В детската градина вече е прекалено късно

В училище всички сме имали съученици, които винаги са били първи, без да полагат видими усилия, и такива, които въпреки усърдието си неизменно са били най-слабите в класа.

Учителите ни казваха, че интелектът няма нищо общо с наследствеността и че с много работа и упоритост всеки може да успее. Ние обаче забелязвахме, че последният в класа изобщо не напредва, докато отличникът си беше винаги начело. Интелектът изглеждаше вроден и не успяхме да си обясним това противоречие.

Колкото до мен, аз съм на мнение, че потенциалът и характерът на един индивид не са вродени, а се установяват в точно определен момент на растежа. От години се дискутира за ролята, която играе наследствеността, а от друга страна, за тази на образованието и обуславянето, които даден индивид получава още с раждането си. Едва наскоро една теория позволи проблемът да бъде изяснен.

Благодарение на изследванията, извършени в областта на физиологията на мозъка и в тази на детската психология, учените успяха да докажат, че развитието на интелекта е функция от сбора от опити, осъществени между раждането и тригодишната възраст, или с други думи, в периода на развитие на мозъчните клетки. Следователно, никое човешко същество не се ражда гениално или глупаво. Но стимулирането на мозъчните клетки между раждането и третата година се оказва решаващо за неговото бъдеще.

Ето защо всичко се решава преди детската градина.

Всички деца могат да успеят, ако се следва добър метод на обучение

Някои читатели несъмнено ще се зачудят защо, бидейки инженер и президент на компания, се занимавам с развитието на невръстните деца. Няколко са причините да го правя. От една страна, те са „обществени“ – лично съм много разтревожен от бунта на младите и се питам дали причина за това отчасти не е образованието, което са получили, – а от друга, „лични“, тъй като имам умствено изостанало дете. По онова време не знаех, че едно подходящо обучение още от раждането е можело да му помогне да напредне много, въпреки недъга. Разбрах го благодарение на доктор Шиничи Сузуки, който твърди, че „всяко дете е способно да се развива както трябва, ако се обучава по правилния начин“. Аз лично станах свидетел на забележителните резултати, които той постигаше със своите малки деца, като ги учеше да свирят на цигулка. Това е методът, който той нарече „Обучение на таланти“. Аз мога само горчиво да съжалявам, че не успях да помогна на собственото си дете.

Виждайки бунта на младите, започнах да разсъждавам за смисъла на образованието и за причините, поради които нашата система произвежда толкова агресия и недоволство. Отначало си мислех, че източникът на проблема несъмнено са университетите, но после установих, че гимназиалната система също е за упреждане. Накрая ми се стори, че и прогимназиалният и началният курс също са „засегнати“ и стигнах до заключението, че в детската градина вече е прекалено късно. Ето как най-неочаквано се присъединих към идеята на доктор Сузуки и неговите съмишленици, идея, която те се опитват да прилагат на практика.

Прочутият метод на доктор Сузуки съществува от трийсет години. Преди това господин Сузуки е преподавал в начални училища и гимназии от традиционния тип и тогава бил поразен от различията в степента на напредването при учениците. Затова решил да направи експерименти в сферата на усвояването. И работейки с ученици

постепенно снижавал възрастта на своите възпитаници. Доктор Сузуки преподава цигулка, защото е цигулар. Когато осъзнах, че неговият метод е идеално приложим към всички дисциплини, започнах да работя по-задълбочено над проблема с развитието на най-малките.

Целта на ранното развитие не е да произвежда гени

Често ме питат дали целта ми е да „произвеждам“ гени.

Отговорът е не, естествено. Единствената цел на този метод е да се обучава и образова детето, като му се помогне да придобие здрав дух и здраво тяло, така че да стане уравновесен възрастен.

Всички хора се раждат равни, освен ако не страдат от специфичен недъг. Обучението е това, което прави едни деца умни и спокойни, а други глупави и агресивни. Твърдя, че ако едно дете получи в подходящия момент онова, на което има право, то ще израсне нормално и ще има жив ум и добре оформена личност.

Ето какво пише в дневника си младо момче, което лежи в затвора заради множество престъпления: „Казват, че на пет години личността и характерът са вече оформени. Пет години не са много в един живот. Но ако приемем, че характерът на човека повлиява на целия му живот, колко жизненоважни са тези години и колко небрежни са родителите по целия свят“.

Смятам, че основната цел на ранното развитие е да се попречи на появата на такива драматични случаи. Ако караме едно дете да слуша хубава музика или да взема уроци по цигулка, това няма за цел да го направи музикален гений; ако го учим на чужд език, това не означава, че искаме да го превърнем в гениален лингвист, нито че го подготвяме да влезе в „добра“ детска градина или в „добро“ начално училище. Става дума единствено за техника, чиято цел е да провокира израстването на безкрайния потенциал, който детето носи в себе си, и да увеличим личната му удовлетвореност.

Незрелостта на бебетата играе решаваща роля

Изходната точка на моите разсъждения за ранното развитие е безкрайният потенциал, който новороденото притежава.

При раждането си детето е абсолютно невъоръжено; тъкмо поради това способностите му са толкова големи. Всеизвестно е, че при раждането си човешкото бебе е много по-неразвито от тези на другите животни: единствено малкият човек се задоволява само да пици и да суче. Кученцето, маймунката, жребчето знаят да се изправят, дори да се задържат на крака и да ходят още с раждането. Зоолозите смятат, че детето има изоставане от десет-единайсет месеца в сравнение с другите бозайници. Това изоставане се приписва на изправената стойка. След като човекът се е научил да ходи на два крака, плодът не е можел да преседи в утробата на майката до окончателното си съзряване. Ето защо детето се ражда в състояние на пълна зависимост. То трябва да се учи на психомоторика, защото при раждането мозъкът му наподобява чисто бял лист.

Тъкмо онова, което ще напишем на този лист, ще определи способностите и възможностите на детето.

На тригодишна възраст мозъчните вериги са вече оформени

Човешкият мозък има един милиард и четиристотин милиона клетки. При новороденото преобладаващата част от тях все още не са „оперативни“ и, както

показват неотдавнашните изследвания, трябва да се изчака достигането на тригодишната възраст, за да станат такива.

При раждането всяка клетка е самостоятелна и различна от останалите. Благодарение на микроскопски снимки, направени в момента на раждането, беше открито, че в хода на развитието на мозъка се появяват протуберанси, които като истински мостове свързват клетките помежду им. С други думи, клетките „си протягат ръка“ и се захващат едни за други; те реагират на данните, идващи отвън, и правят корелация с помощта на сетивата. Процесът е абсолютно същият както при транзисторите на електронните устройства. Транзисторите могат да функционират само свързани във верига с други транзистори. Мозъчните клетки се научават най-бързо да правят свързки в периода между раждането и третата година. В хода на тяхното развитие капацитетът на мозъка нараства. През първите шест месеца след раждането мозъкът е достигнал 50% от своя потенциал на възрастен, а на тригодишна възраст – 80%.

Това не означава, че след тригодишна възраст клетките престават да се развиват: на тази възраст щафетата се поема от задната част на мозъка, а на четири години от друга част – предната, където започва процесът на свързването във верига. Става дума за челните лобове. В електрониката наричаме това „хардуер“, който представлява основната верига на машината, и „софтуер“, който определя за какво ще се използва оборудването.

Най-важната способност на мозъка, която е да улавя стимулите от външния свят, да сформира схеми и да ги помни, е това, което наричаме „хардуер“, и от него зависи цялото по-нататъшно развитие. Високо усъвършенствените функции като мисълта, волята, творчеството и емоционалността се развиват след третата година, служейки си с онези способности, които вече са се формирали на тази възраст.

Следователно, ако „хардуерът“, изграден през първите три години, не е достатъчно стабилен, е абсурдно впоследствие непрекъснато да натискаме копчето за управление, точно както би било безсмислено и да искаме един компютър от нисък клас да заработи така, че да дава добри резултати.

Срамежливостта на бебето е доказателство, че неговата „схематична“ познавателна способност се развива

Тук бих искал да обясня специфичната употреба на думата „pattern“, която използвам. Тази английска дума обикновено се използва за обозначаване на подредбата на форма, модел, кройка. Тук обаче думата придобива едновременно по-широк и по-специализиран смисъл: тя трябва да опише един процес на мислене, процес, позволяващ на мозъка на невръстното дете да подрежда данните последователно и да ги свързва. Докато ние възрастните възприемаме информацията основно чрез способността си да разсъждаваме, детето си служи със своята интуиция, която му позволява да изгради „pattern“, една незабавна схема. Разсъждаването ще дойде по-късно.

Най-впечатляващото доказателство за тази способност за познавателно възприятие, която най-малките притежават, несъмнено е способността на новороденото да разпознава различни лица. Спомням си, че съм виждал бебе в ситуация, контролирана от мой приятел, който не се задоволяваше от това, че детето различава обкръжаващите го лица, и затова даваше на всеки човек отделно прозвище. Един беше „бубу-чан“, а друг „уауа-чан“, като на японски „чан“ е дума за нежност и близост. На една годинка това дете разпознаваше петдесет различни лица.

Един възрастен не би бил способен да го направи, защото има логичен и аналитичен подход.

На шест месеца детето става срамежливо. То започва да разпознава близките лица, като това на баща си и на майка си, но категорично отхвърля онези, които са му чужди.

Традиционното обучение съчетава моменти на строгост и толерантност

И днес много крайно „прогресивни“ психолози и възпитатели смятат, че е чудовищно да се опитваме да „обучаваме“ едно невръстно дете. Те са на мнение, че „да се тъпче един млад мозък“ ще направи детето тревожно и че то трябва да бъде оставено да расте, както му харесва. Някои дори мислят, че е естествено едно дете да бъде егоист и да е съсредоточено върху собственото си удоволствие. Родители по целия свят са повлияни от това течение и старателно следват подобни „природни“ принципи.

Децата порастват и тръгват на детска градина. Внезапно позволяващите всичко родители налагат на децата си много стриктна политика. Дотогава меките като памук родители изведнъж стават истински тирани, които тормозят отрочетата си през цялото им образование.

Аз съм на мнение, че още от самото начало трябва да бъдем едновременно строги и нежни. След това, когато детето вече е развило личността си, би трябвало да уважаваме както него, така и волята му. Нека обобщим и кажем, че след тригодишна възраст родителите вече не трябва да се месят. Различното им поведение може да има разрушителни последици и да подтикне децата към бунт.